

Balanç d'una dècada d'**unitat** alemanya

L'absorció de l'economia de l'ex-RDA ha estat costosa i lenta, però deu anys després de la reunificació el progrés hi és palpable i Alemanya recupera el dinamisme.

Certes previsions parlen de trenta anys per tal que l'Alemanya de l'Est assoleixi el nivell de desenvolupament econòmic dels 'länder' occidentals.

De la mateixa manera que els desigs sovint es fan realitat en l'instant més inesperat, les oportunitats històriques no sempre arriben en el moment més oportú. La revolució popular que protagonitzaren desenes de milers d'alemanys orientals contra el règim comunista de l'RDA i la caiguda del mur de Berlín, el 9 de novembre de 1989, foren esdeveniments que els alemanys occidentals no haurien gosat pronosticar ni en els seus somnis més optimistes. Des de la construcció del mur, el 1961, l'RDA era una fortalesa inexpugnable, amb una situació econòmica que semblava bona en relació amb la dels altres satèl·lits de l'URSS a l'Europa de l'Est. Per tant, per més que l'esfondrament del comunisme a l'RDA hagués estat llargament desitjat pels polítics de Bonn, els arribà d'una manera bastant inesperada. I l'aclaparadora voluntat del poble alemany de reu-

nificar-se obligà la classe política a improvisar i a optar per una absorció de l'RDA per l'RFA que ha resultat molt costosa.

De fet, el Partit Socialdemòcrata, que el 1989 era a l'oposició, havia obert l'*Ostpolitik* amb el canceller Willy Brandt, a principi dels anys 70, i apostava per una transició gradual del règim d'Erich Honecker. Els socialdemòcrates s'imaginaven una lenta transició de l'RDA cap a la democràcia, finançada generosament des de l'RFA. Els sectors més radicals de l'SPD eren partidaris d'una unificació de totes dues Alemanyes en una relació d'igualtat i de la neutralitat d'aquest hipotètic futur estat alemany. Així, doncs, la velocitat a què es precipitaren els fets durant el 1989 (èxode d'alemanys de l'est a Hongria i Txecoslovàquia, protestes multitudinàries a Leipzig i Dresden i finalment caiguda del mur) agafà molt desprevintus

els socialdemòcrates. El Partit Cristiàno-demòcrata (CDU) del canceller Helmut Kohl era més al corrent de la situació, en part perquè tenia la responsabilitat de govern. Durant l'estiu del 1989 Kohl estigué en contacte freqüent amb els líders d'Hongria i Txecoslovàquia, on es refugiaven milers d'alemanys orientals i, finalment, contribuí a convèncer l'aleshores primer ministre hon-

titucionals, monetàries, financeres, en matèria de seguretat) que va adoptar el govern de Helmut Kohl els mesos següents s'han d'analitzar des d'aquesta òptica. Kohl apostà fort per una reunificació ràpida i pel manteniment d'Alemanya a l'OTAN. *A posteriori*, el transcurs dels esdeveniments entre el 9 de novembre de 1989 i el 3 d'octubre de 1990 sembla inevitable, però a final del

regats per la cúpula comunista germano-oriental el mateix 1989 advertien sobre la necessitat de retallar el nivell de vida un 25%-30% el 1990, simplement per aturar el creixement del deute extern. En unes altres paraules, les finances de l'RDA es trobaven pràcticament en fallida quan esclatà la revolució democràtica. Kohl i el seu govern eren conscients d'aquesta circumstància i s'alçaren moltes veus —especialment des de les files socialdemòcrates— demanant prudència. Però aquests missatges foren ofegats per aquell clima d'eufòria general. No era gens fàcil d'oposar-se a la conversió paritària del marc oriental al DM occidental (un a un) sense ser acusat de poc patriota. La conversió dels marcs orientals en marcs occidentals un a un fou una decisió políticament popular a curt terme, però de greus efectes econòmics sobre el teixit productiu de l'Alemanya oriental. La conversió encarí espectacularment els factors productius de l'Alemanya de l'Est, perquè la veritable relació entre el marc oriental i el DM —el canvi del mercat negre— era de 20 a 1.

Quan amb prou feines s'havien recuperat de la caparra de la celebració per la caiguda del mur, els alemanys de l'est rebien un nou regal: el juliol del 1990 els seus estalvis —no menyspreables— en marcs orientals es convertien automàticament en marcs occidentals. Després de dècades de cues i penúries, els *Ossis* (així s'anomenen, sovint un xic despectivament, els habitants de l'ex-RDA) es llançaren desenfrenadament a comprar béns de consum (cotxes, aparells domèstics) que les empreses d'Alemanya occidental els oferiren amb tota mena de condicions favorables de pagament.

Els *Ossis* volien assemblar-se als seus germans occidentals; l'adquisició d'un Volkswagen, un Audi, un BMW o un Mercedes els equiparava socialment als *Wessis* (motiu dels habitants de l'ex-RFA). La rauxa consumista desencadenada per la unió monetària representà una gran festa d'acomiadament del vell sistema. En lloc de reservar-se els estalvis per als temps difícils que s'acostaven, els alemanys de l'est van caure en la temptació, d'una altra banda ben comprensible, de treure "el ventre de penes" en termes de consum. Els ale-

garès, Miklos Nemeth, que obrís la frontera austro-hongaresa.

Però ni Kohl mateix no va poder preveure la màgica nit del 9 de novembre, amb l'anunci fantasma de Günther Schabowski, aleshores membre del Politburó del Partit Comunista de l'RDA, sobre la possibilitat d'anar a l'oest, ni tampoc la riuada de berlinesos orientals que travessaren els llocs de control amb el seu Trabant. En efecte, mentre els alemanys de l'est celebraven la nova llibertat, Kohl feia un viatge oficial a Polònia.

Ara, poc després del 9 de novembre, Kohl s'adonà del gran potencial polític que li propiciava aquell fet. Si aconseguia d'aprofitar l'oportunitat que se li obria fins a les eleccions generals del desembre de 1990 i tirar endavant la reunificació imposant els seus criteris, es convertiria en el canceller de la unitat i trauria un gran profit electoral del seu èxit. Una gran part de les mesures (cons-

1989 les coses no eren tan clares. Kohl s'hagué de dedicar a fons a superar les resistències de Mitterrand i Thatcher, i les negociacions amb Gorbatxov foren dures.

Cal repassar aquests fets anteriors a la data oficial de la reunificació (3 d'octubre de 1990) per entendre que es tractà sobretot d'una *operació política* magistralment conduïda per Kohl i pel seu ministre d'Afers Estrangers, Hans-Dietrich Genscher, l'objectiu de la qual era d'aconseguir una ràpida reunificació que reforcés la posició de la coalició governamental de Bonn. Conseqüentment, les decisions sobre la unió econòmica i monetària de totes dues alemanyes —que s'estrenà el juliol del 1990— s'han d'interpretar com un simple mitjà d'obtenir aquest objectiu polític.

Kohl i els seus assessors segurament que sabien la desastrosa situació econòmica de l'RDA. Informes secrets encar-

manys occidentals, per la seva banda, es beneficiaren considerablement de l'eufòria consumista i sovint aprofitaren la falta d'experiència comercial dels Osis per ensarronar-los.

Els diners destinats al consum s'haurien emprat millor invertits en activitats productives. Quan Alemanya finalment es despertà el 1992 del somni dolç de la reunificació, va topar amb una realitat desoladora. En uns moments en què l'Europa occidental sofria una recessió econòmica, les empreses alemanyes tenien dificultats per a exportar. Les empreses de l'Alemanya oriental eren incapaces de competir. La conversió un a un dels antics marcs orientals en marcs occidentals les privava de qualsevol avantatge competitiu que haguessin pogut tenir. Els nivells de productivitat hi eren força inferiors als de l'Alemanya occidental —en bona part, per maquinària obsoleta—, però s'hi pagaven salaris bastant elevats. Amb la dissolució de l'URSS, el 1991, i la traumàtica reconversió de les economies d'Europa de l'Est, desaparegueren una gran part dels mercats tradicionals d'exportació de les empreses germano-orientals. La combinació d'uns costos massa elevats i la manca de demanda de l'exterior i interior, deguda a la recessió, fou demolidora per al teixit productiu de l'ex-RDA. Tot i que molts ciutadans dels nous *länder* (una població total de disset milions) sentiren una certa enyorança dels productes tradicionals de l'RDA, moltes empreses es veieren abocades a tancar i la desocupació s'enfilà per sobre del 15%.

Kohl havia promès, en una frase que li van recordar constantment, paisatges esplendorosos per a l'Alemanya de l'Est en un període curt de temps. Desaprofitada l'oportunitat d'utilitzar el teixit productiu heretat del comunisme, al govern de Bonn no li tocà cap més remei que aplicar un costosíssim programa de transferències de recursos financers als nous estats federats de l'est.

Aquestes transferències han ultrapassat des del 1990 els cent bilions de pesetes, una quantitat que representa una mica més del doble del pressupost federal anual alemany i que és superior al PIB de l'estat espanyol. Aquest volum

de recursos s'ha destinat bàsicament a subvencionar empreses que encara es podien salvar i a finançar programes de reinserció professional i de formació dels nous parats. De fet, la taxa de parats als *lander* de l'est (actualment voreja el 17%) es manté artificialment baixa gràcies a aquests programes públics de creació de llocs de feina. Les transferències de la part occidental també han servit per portar a terme obres de reconstrucció i millora d'infraestructures imprescindibles, des d'autopistes i carreteres fins a la xarxa de telecomunicacions. Tot i que les infraestructures de l'RDA eren força millors que no pas les dels altres països de l'Europa de l'Est, es trobaven a anys llum de les de l'Alemanya occidental. Durant aquests darrers anys, per exemple, ha calgut tornar a asfaltar totes les autopistes de l'ex-RDA, a més d'ampliar-les i de construir-ne de noves.

Cal tenir en compte que durant els quaranta anys de l'RDA no es va construir ni un quilòmetre d'autopista.

Abans de la reunificació, l'RFA tenia superàvit en la balança per compte corrent. A conseqüència de l'enorme cost financer de la reconstrucció i renovació de l'economia dels nous *länder*, Alemanya es va convertir a principi dels anys 90 en un país importador de capital. L'estat alemany s'hagué d'endeutar a l'engròs, circumstància que exigí un augment dels tipus d'interès que portaren a la revalorització del marc. Amb una demanda externa ja afeblida per la recessió a l'Europa occidental, el 1992-93 Alemanya va viure una forta crisi. L'alt valor del marc colpí el sector exportador alemany occidental i destruí les empreses de l'est que havien estat capaces de sobreviure a la unificació monetària paritària i a la pèrdua dels mer-

cats de l'Europa de l'Est. Si bé Alemanya constituïa una gran potència política de 82 milions d'habitants al cor d'Europa, a final del 1993 apareixia la factura de l'absorció forçada de l'RDA per l'RFA. La desocupació ultrapassava la barrera psicològica dels quatre milions de persones (amb una taxa, a l'oest, superior al 10%), el PIB baixava i els tipus d'interès es disparaven. El període 1992-94 ha estat segurament el més dur de tota aquesta dècada. La decepció social per esvaïment dels paisatges esplendorosos promesos per Kohl contribuï a alimentar el ressorgiment de l'extrema dreta i, particularment, els atacs xenòfobs. La manca de tradició democràtica i la feblesa de la societat civil de l'Alemanya de l'Est després de dues dictadures (la nazi i la comunista) es combinava amb la difícil situació econòmica per adobar el terreny de les ideologies radicals. El president de l'estat federat oriental de Brandenburg, Manfred Stolpe, reconeixia arran de les agressions xenòfobes d'aquest estiu que la classe política alemanya havia infravalorat el perill del retorn de l'extrema dreta durant els anys immediatament posteriors a la reunificació. En tot cas, els atemptats amb víctimes de Solingen i Lübeck van enterbolir la imatge internacional de l'Alemanya reunificada.

Amb això, els ciutadans de l'ex-Alemanya occidental tampoc no estaven satisfets amb els efectes de la reunificació. Tot i endeutar-se fortament, l'estat va haver d'apujar els impostos per poder finançar la reconstrucció de l'est. Els ciutadans dels *lander* occidentals –i els dels orientals– van haver de plantar cara a l'anomenat impost de la "Solidaritat", un recàrrec del 5,5% sobre l'impost de la renda.

Kohl, que havia guanyat fàcilment les primeres eleccions generals de l'Alemanya reunificada, el desembre del 1990, amb uns resultats molt bons a l'ex-RDA, entrà en la recta final de la campanya electoral del 1994 en una situació molt precària. Afortunadament per al canceller que havia dirigit el procés de reunificació, l'economia s'havia reviscolat la primera meitat del 1994. Aquest fet, unit a la pobra campanya del Partit Socialdemòcrata, permeté a Kohl

Dalt, Erich Honecker, que va ser obligat a dimitir com a president de l'RDA. A sota, Helmut Kohl, artífex de la reunificació.

de repetir victòria, encara que per un marge molt més reduït.

Postergació de les necessàries reformes estructurals.

L'economia alemanya no millorava, tanmateix. El ritme de creixement tornà a alentir-se el 1995 i la situació d'estancament es perllongà durant el 1996, amb un augment del PIB de només l'1,2%. Els alemanys orientals encara no s'havien recuperat dels excessos consumistes de la post-reunificació. A més, l'elevada taxa de desocupació i els augments d'impostos frenaven la demanda interna. La fi del *boom* del sector de la construcció als nous *lander*, a partir del 1995, precipità el decreixement de l'activitat econòmica. Malgrat algun èxit en la captació d'inversions per part de multinacionals, l'ex-RDA depenia més que mai de la transferència de recursos de la part

occidental. Després de créixer a un ritme superior al dels antics *lander* durant el període 1992-93, l'economia d'Alemanya de l'Est va perdre pistonada a partir del 1995 i deixà de reduir diferències en la renda per càpita amb l'oest.

Per acabar de complicar les coses, Alemanya havia de complir –com la resta dels seus socis de la Unió Europea– els criteris de convergència de Maastricht per poder-se incorporar a la tercera fase de la unió econòmica i monetària. Unes finances ja bastant malmeses per la reunificació i la recessió del 1992-93 hagueren de sotmetre's a una prova addicional: la reducció del dèficit públic per sota el 3% del PIB i del deute acumulat per sota el 60% del PIB en l'exercici del 1997. Les dades del 1996 no eren gaire prometedores: el dèficit públic assolí el 3,9%. Després d'aprovar increments de les cotitzacions a la Seguretat Social alemanya i de reduir algunes partides de la despesa, Alemanya aconseguí de situar el dèficit per sota del 3% del PIB i aprovà la revàlida de Maastricht. Però la primera economia europea continuava funcionant a mig gas.

Les dificultats derivades de la reunificació frenaren també l'adopció de reformes estructurals que l'economia alemanya necessitava per adaptar-se a l'era postindustrial. En efecte, el marc de les relacions econòmiques d'Alemanya, dissenyat a final dels anys 40 i principi dels 50, responia en molts casos a l'estatut especial de l'RFA després de la Segona Guerra Mundial. En uns altres aspectes, la legislació alemanya havia quedat simplement antiquada respecte dels canvis profunds experimentats amb la revolució tecnològica i de les comunicacions. El sistema fiscal, les pensions, la sanitat i més serveis públics s'havien de reformar per adaptar-se a la nova realitat de la fi de segle. En el cas de les pensions i de la sanitat, l'envelliment de la població alemanya feia imprescindible la retallada de prestacions, si hom volia mantenir la viabilitat futura del sistema. Calia també modificar i simplificar moltes de les normatives que regulaven l'activitat de les empreses. La liberalització dels horaris comercials –tradicionalment molt restringits a Alemanya– era una mesura exigida pels

consumidors i la gran patronal per dinamitzar la vida econòmica.

No obstant el continuat estancament econòmic, el govern de coalició entre cristiano-demòcrates i liberals encapçalat per Kohl fou incapaç de fer avançar les reformes estructurals. La posició intransigent del Partit Socialdemòcrata a la Cambra Alta, on tenia majoria, complicà certament la tasca del govern. Però fou, al capdavant, el desgast de setze anys de govern que impedí Kohl de portar a terme els canvis que requeria l'economia alemanya. El canceller de la unitat demostrà relativament poc interès pels afers econòmics i es dedicà en cos i ànima als afers d'estat i europeus. No sorprèn, doncs, que en vist dels pobres resultats de l'economia alemanya, el setembre del 1998 els electors decidissin de substituir Kohl per Gerhard Schröder, *premier* de l'estat de la Baixa Saxònia amb fama de bon gestor.

Després d'un primer any amb picabaralles internes i desfetes electorals als *lander*, el govern Schröder posà fil a l'agulla per renovar l'economia alemanya. Aprovà una reforma fiscal ecològica que penalitza l'ús d'energies contaminants, però rebaixà les cotitzacions al sistema de pensions. Es tractava, en definitiva, d'encarir el factor energia i d'abaratir el factor treball. Es decretà una segona ampliació dels horaris comercials (la primera, l'havia portada a terme el darrer govern Kohl) i s'aprofundí la privatització d'importants empreses estatals com la Deutsche Telekom.

La tasca reformadora de Schröder, l'ha facilitada, a partir de principi del 1999, la millora de la conjuntura econòmica. De la mà d'unes exportacions molt competitives, per la debilitat de l'euro respecte del dòlar, l'economia alemanya ha augmentat el ritme de creixement i ha vist baixar la xifra de parats. Els *lander* orientals han aconseguit també un cert dinamisme. En alguns aspectes tenen una estructura econòmica més àgil que no els occidentals. Més del 75% de les instal·lacions industrials de l'est són posteriors al 1990. Els treballadors de l'est, si bé encara cobren salaris una mica inferiors als de l'oest, mostren més flexibilitat geogràfica i capacitat d'aprenentatge de noves tècniques. Aquesta

vitalitat comença a reflectir-se en les estadístiques: el sector manufacturer de l'est, durament colpit després de la reunificació, creix ara a una taxa superior al 10% i les exportacions de manufactures de la part oriental han augmentat un 33% la primera meitat d'enguany. D'una altra banda, a l'est s'han creat una gran part de les 500.000 noves empreses de magnitud mitjana i petita que han sorgit durant la darrera dècada en els sectors de la nova economia. Són empreses del sector biotecnològic, de material d'oficina, de processament de

Els ciutadans de l'ex-RDA es mostren bastant satisfets amb la reunificació. Un 60% considera que ha millorat el seu nivell de vida.

dades i d'instruments òptics de precisió que s'han localitzat sobretot a l'entorn de Dresden (Saxònia) i de Jena (Turíngia), els dos centres d'alta tecnologia de l'Alemanya de l'Est. Jena ja era un centre de la indústria òptica abans de la Segona Guerra Mundial, i ara les empreses que hi radiquen es beneficien, juntament amb les de Dresden i Leipzig, d'un marc d'actuació menys restringit per normatives que no el de la zona occidental. Una colla de governs d'estats federats de l'est han pressionat per una liberalització més gran dels horaris comercials. Paradoxalment, en aquest àmbit són els occidentals els qui volen protegir el petit comerç, quan a l'est la completa transformació del sector de la venda a la menuda ha fet desaparèixer les botigues i ha dut a la construcció de grans superfícies. Un altre fenomen econòmic positiu de l'est és la pràctica de la negociació d'acords entre patronal i treballadors

en l'àmbit de cada empresa, i no de tot un ram productiu, una tradició de l'RFA que ha garantit la pau social, però que ha dificultat el transvasament de recursos productius d'indústries en decadència (com la siderometal·lúrgica) a sectors d'alta tecnologia.

El programa de reformes del canceller Schröder va tenir un èxit notable el juliol proppassat amb l'aprovació, per la Cambra Alta –ara controlada per l'oposició cristiano-demòcrata– d'una sèrie de mesures fiscals encaminades a dinamitzar l'actuació del sector privat. Concretament, la reforma fiscal d'aquest juliol redueix l'impost de societats i l'impost sobre els beneficis empresarials. A més, s'hi aplicarà una reducció gradual de l'impost sobre la renda. La pèrdua d'ingressos per a les arques estatals es compensarà parcialment amb una activitat econòmica superior (la previsió d'augment del PIB d'enguany és del 3%) i amb l'aplicació a partir del gener del 2001 de la segona fase de la reforma fiscal ecològica, que tornarà a apujar els impostos sobre el consum d'energies contaminants no renovables. L'augment espectacular dels preus del petroli als mercats internacionals durant aquests darrers mesos podria fer perillar els plans del govern Schröder. La primera fase de la reforma fiscal ecològica, que entrà en vigor el gener del 1999, ja imposava un augment de preus de cinc pessetes el litre de gasolina. Actualment el litre de gasolina sense plom costa a Alemanya unes 180 pessetes, una quantitat només superada a la Unió Europea pel Regne Unit i França.

Conscienciació ecològica. Malgrat l'alt nivell dels preus energètics, les mobilitzacions dels col·lectius més afectats –transportistes, agricultors– hi han estat força menys pertorbadores que no pas a França, al Regne Unit o a Espanya. El govern federal se n'ha sortit prou bé, atorgant concessions mínimes i insistint que tirarà endavant la segona fase de la reforma fiscal ecològica. Tot i l'intent de la CDU d'instrumentalitzar la qüestió energètica per desviar l'atenció de la seva crisi interna, no hi ha hagut cap revolta dels usuaris. I és que, malgrat la importància del cotxe en la societat

alemanya, els ciutadans també valoren molt positivament les mesures sobre la conservació del medi. La conscienciació ecològica a Alemanya és molt alta i explica també un altre dels èxits dels deu anys de reunificació: la transformació de l'aparell productiu de l'RDA, molt contaminant. En efecte, el règim de l'RDA estalviava divises a base de renunciar a la importació d'energia dels socis comunistes i utilitzava el carbó de lignit sulfurós –altament contaminant– per tal de produir el gas destinat a les indústries i a la llar. Fa deu anys l'Alemanya de

avui; en el cas de la calefacció central, el percentatge ha pujat de poc més del 40% a quasi el 100%. L'economia de l'est també llima diferències amb la d'Alemanya occidental en unes altres magnituds importants: els salaris nets se situen a un 90% del nivell dels antics *lander* (30% el 1990) i la productivitat a un 65% (40% el 1990).

Tot amb tot, si volem veure el got mig buit –i els alemanys acostumen a ser molt autocrítics– hi ha prou dades que afavoririen el desencant. Des del 1990 l'ex-RDA ha perdut uns dos milions

Que l'Alemanya de l'Est encara ha de recórrer un llarg camí per assolir el nivell de desenvolupament econòmic dels *lander* occidentals és un fet incontestable. Certes previsions parlen de trenta anys. No obstant això, cal valorar positivament el progrés aconseguit. L'RDA era una economia en fallida el 1990 i durant els primers anys de la reunificació la conjuntura internacional era força desfavorable. Els nous *lander* han tingut ben poc temps per treure profit de les noves infraestructures. Per exemple, la reconstrucció de xarxes locals de distribució de gas que evitessin el lignit contaminant i enllacessin amb la xarxa occidental no es va completar fins el 1995. El govern federal inverteix quasi un bilion de pessetes en la construcció de dues noves autopistes (de Kassel a Gortitz i de Gottingen a Leipzig) que encara tardarà uns quants anys a enllestir-se. Dels 57 bilions de pessetes pressupostats pel govern federal per a projectes d'infraestructura relacionats amb l'est en l'àmbit viari i ferroviari, a final del 1998 només se n'havien invertits 24. Però a mesura que es vagin completant aquests projectes, els efectes multiplicadors que tindran sobre l'economia dels nous *lander* s'ampliaran.

Un altre dels fenòmens que juga en favor del desenvolupament de l'economia de l'ex-RDA és la futura ampliació de la Unió Europea cap a l'est. Els nous *lander* podran beneficiar-se especialment de la incorporació de Polònia i de la República Txeca a la UE. A més, les institucions europees també inverteixen importants quantitats en la construcció d'infraestructures que enllacin l'actual territori de la Unió amb el dels futurs membres. Es tracta de projectes, com l'autopista de Berlín a Varsòvia, que travessaran parcialment el territori de l'Alemanya de l'Est. La renovació del paisatge urbà de Berlín ha estat impressionant aquests darrers deu anys. De la ciutat dividida d'abans de la caiguda del mur, ja no en resten sinó records. El districte central de Berlín, que s'estén aproximadament des de la columna del Friedensengel, a l'oest, fins a l'Alexanderplatz, a l'est, s'ha transformat completament. On abans s'alçaven el mur i les torres de vigilància s'aixequen avui

A l'esquerra, una fàbrica de construcció a Leipzig, un dels centres industrials dels *lander* orientals amb el marc normaliu menys restringit del país. A la dreta, el marc oriental, la conversió del qual, 20 a 1 amb el DM, encara les produccions de l'est.

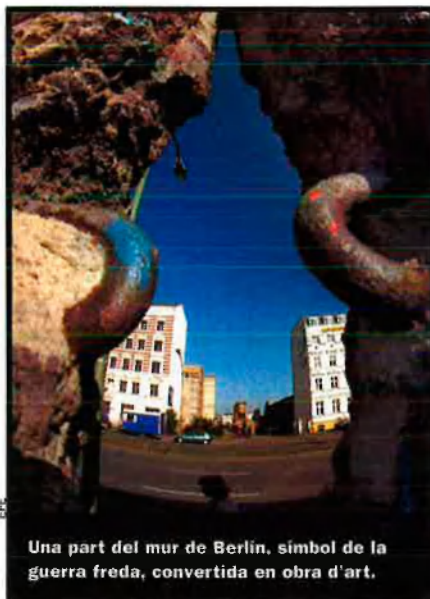
l'Est tenia el tercer aparell productiu més contaminant del món. Gràcies a la inversió de 4,25 bilions de pessetes, actualment té les centrals energètiques a base de carbó més eficients i més ecològiques del món. Els nivells de partícules en suspensió a l'aire s'han reduït un 99% i els d'àcid sulfúric, un 88%. Han desaparegut les capes de boira contaminant que cobrien les principals ciutats de l'est i s'han invertit quantitats importants per millorar els sistemes de tractament de residus i de purificació d'aigües.

La millora de la qualitat de vida dels ciutadans de l'ex-RDA també té a veure amb la construcció de 750.000 habitacles nous des del 1990. La proporció d'*Ossis* que són propietaris de casa seva (40%) és avui igual a la dels *Wessis*. La proporció d'habitacles dels nous *lander* que disposen de telèfon ha passat de menys del 20% el 1990 a més del 80%

d'habitants, la majoria dels quals s'han desplaçat a la part occidental per buscar-hi feines millors. Tot i el relançament macroeconòmic al conjunt d'Alemanya i la creació de llocs de feina, la major part de la reducció de la desocupació d'aquest darrer any s'ha concentrat als *lander* occidentals. La davallada industrial post-reunificació generarà una desocupació estructural que ha marginat certs grups socials. Hi ha regions de l'est, com Brandenburg i Mecklenburg-Vorpommern, que s'han ressentit especialment de la crisi. Malgrat l'augment recent de l'ocupació en el sector manufacturer, que ja supera el de la construcció, costarà molt de reduir-hi substancialment la taxa de desocupació, que es manté a prop del 17% i que alimenta fenòmens de violència xenòfoba entre el jovent. La renda per càpita dels ciutadans de l'est només arriba al 60% de la dels de l'oest.

moderns edificis amb les oficines dels diputats federals i dels funcionaris de l'administració. El trasllat de la capital de l'Alemanya reunificada de Bonn a Berlín ha donat un impuls decisiu a una ciutat de 3,4 milions d'habitants, estratègicament ben situada —a vuitanta quilòmetres de la frontera polonesa— per beneficiar-se de l'ampliació de la UE cap a l'est. A més de les obres de renovació espectaculars del Reichstag i de la Potsdamer Platz, Berlín tindrà d'aquí a pocs anys un nou aeroport intercontinental i una estació central de ferrocarrils subterrània que focalitzarà els eixos nord-sud i oest-est.

En línies generals, els ciutadans de l'ex-RDA es mostren bastant satisfets amb la reunificació. Les enquestes indiquen que un 60% considera que han millorat en nivell de vida aquesta darrera dècada. Certament que hi ha un sentiment d'enyorança d'alguns elements de l'antic règim: la manca d'incertesa de l'economia planificada, la solidaritat

Una part del mur de Berlín, símbol de la guerra freda, convertida en obra d'art.

desenvolupada entre la població per resistir a l'escassetat i el baix preu dels béns culturals. Però ben pocs, menys de la meitat del 20% que vota els ex-comunistes del PDS, voldria tornar a l'RDA.

Les celebracions oficials que han commemorat el desè aniversari de la reunificació són una prova addicional del balanç positiu d'aquesta darrera dècada. Si les celebracions del cinquè aniversari passaren quasi desapercibudes, aquesta vegada els dos partits principals —els socialdemòcrates del govern i els cristiano-demòcrates de l'oposició— organitzen actes importants. Tant el canceller Schroder com l'ex-canceller Kohl s'han afanyat a desvirtuar els mèrits del partit rival en la consecució de la reunificació.

Després de quaranta anys de separació, la reunificació alemanya arribà inesperadament i es va dur a terme per absorció i no pas per fusió. Els anys vinents donaran la raó, o no, als qui optaren per l'absorció ràpida sota el model occidental. Per ara, l'Alemanya reunificada ha recuperat el dinamisme i la vitalitat econòmica tradicionals i accepta amb més confiança els envits del nou mil·lenni.

Alexandre Muns

Descomptes als subscriptors d'EL TEMPS

Truca'ns de dilluns a divendres al
93 309 70 04
PROMETEATRE

Teatre Principal

Las últimas lunas

amb Juan Luis Galiardo

25% de descompte de dimarts a divendres. Barcelona.

Teatre Condal

La jaula de las locas

amb 'La extraña pareja' (Paco Morán i Joan Pera)

25% de descompte de dimecres a divendres. Barcelona.

Teatre Borràs

Vides privadas

de Noël Coward, i dirigida per Paco Mir

25% de descompte de dimarts a divendres. Barcelona.

Teatre Villarroel

La mujer de negro

amb Emilio Gutiérrez Caba i Jorge de Juan

25% de descompte de dimarts a divendres. Barcelona.